

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél íven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debrecen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

I. Ferencz József öfelsége temetésekor.

Nagy veszteségének nehéz terhe alatt lehajtott fejekkel, — az alattvalói hű ragaszkodásnak mélységes gyászában áll előtted, Uram! mindenható Isten! ezen a bús napon, népek milliója... s közöttük bánkódva, könnyező szemekkel jöttünk elődbe mi, a roppant egésznek egy parányi része, vigasztalást kérni oly koporsó felett, melyben távol tőlünk, mindnyájunk siratott halottja nyugszik!... Oh, küldd le számkra, amit csak Te adhatsz, a fájdalomban is megnyugtató hitet és ezzel emeld fel a keserűségből a mi lelkeinket, a Jézusért! Ámen.

Mindeneken bölcsen uralkodó Isten! Gondviselő Atyja nagynak és kicsinynek! Erőd alkotta meg, hű gondod tartja fenn a világot s ennek minden valóságát! Ha akarod: lesznek szavadra mindenek s míg bölcsességednek tetszik, megmaradnak!... azután elmúlnak parancsod szavára s visszatérnek ismét a semmibe, honnan egykor előjöttek!...

Ez örök törvényed alól nincs kivéve legfőbb teremtményed, az ember sem Uram! Ő is kezeidből nyeri a lételet, — gondviselésednek oltalma alatt él, amíg Te akarod — s hatalmad szavára tér vissza a porba, amelyből vételett!...

És e tekintetben nincs köztünk különbség!... rang, hatalom és fény, — vagy az alacsony sors, szolgáltság és homály egyenlők előtted — s amint nem adhatnak senkinek életet akaratom nélkül: meg sem tarthatják azt, mikor annak végét rendeli végzésed!...

Mi Urunk, Istenünk! Hogy magadnak tartád az élet és halál felett a hatalmat: megnyugszunk mi azon; mert tudjuk, hogy Nálad a legjobb, legbölcsőbb, legszeretőbb kézben van az életet és úgy gyakorlod azt, amint a mi testi s lelki boldogságunk szükségessé teszi!

Nem tagadjuk ugyan, — hiszen Te előtted a gondolat s érzés sem lehetnek rejtve, — hogy amily örömmel töltik el szívünket az élet és

ebben gondviselésednek sok bizonyosságai: olyan mélyen lever és keserűséggel illet az enyészet, a halál bús képe, amely emlékeztet kikerülhetlenül elrendelt sorsunkra, ama Te általad *elvégzett dologra, hogy minden emberek egyszer meghaljanak!*... s mégis ha kesergünk, ha sírunk is ezen: a benned való hit, a bölcsességedet s jószágodat valló, édes bizodalom megtud vigasztalni, fel tudja szárítani szemünk könnyeit!...

Oh, de, Uram Isten! még e hit s bizalom bennünk fogyatékos ereje is gyöngye megnyugtató nyújtani, könnyet letörölni ott és akkor, ahol és mikor a halál parancsolatodra oly oszlopot dönt le, amelyen országok, nagy népek, nemzetek léte, biztonsága, ereje nyugodott... és ledönti akkor, mikor a szélvésznek tombolása annak megmaradását és fenntartó oltalmát alig pótolható szükségé emeli!...

Ily halál gyászába öltöztetted a mi — e nehéz időkben — különben is fájó, szenvedő lelkünket, — ilyennek bánatát tetted legszomorúbb osztályrészünké most rendelkezésedben változhatlan Isten!... Mert királyt temetünk, nagyot, dicsőségest, minden népeitől hű ragaszkodással körül övezettet, akinek homlokát földi koronákkal s ezek között nemzetünk szent koronájával ékesítetted fel; de még jobban azzal a nagy áldással, hogy koronáinak hideg gyémántjait túlsugárzó fénnel tűnőlkölt életén s uralkodásán *az elme bölcsessége*, mely uralkodói feladatában, a mindhalálig való kötelességtudás és hű teljesítés nemes példájául magasztosítja fel, — a *szívnek jósága*, amely együtt érzett örömben és búban alattvalóival s hű „Magyarországa boldogságát” kérve, várva és munkálva „áldá azt a percet, melyben felkelheté, megszilárdíthatá maga s e nemzet közt a nemes bizalmat” — és *az a szeretet*, amely tőle reánk, mi tőlünk ő felé melegséggel áradt és megadta neki azt a boldogságot, hogy „beilleszthette — mint maga mondotta — szent koronájába, legszebb ékszer gyanánt, ennek a nemzetnek törhetlen

hűségét, igaz szeretetét és az ő atyai gondoskodásának legszebb jutalmául ezt a szeretetet hagyhatta hátra most fenkölt utódjára, ennek legbecsesebb öröksége gyanánt!"

S amíg idáig ért, Te tudod, óh, Atyánk! minden halandók s a királyok sorsát is intéző hatalom! Te tudod, hogy mennyi megpróbáltatáson vezette keresztül örök akaratod! Küzdelmek zajában kezdődött s rettentő világháborúnak borzalmain múlt el a te felkenteknek az uralkodása s a kettő közt lefolyt közel 7 évtized történetírója kevesebb örömet, annál több fájdalmat, csapást, keserű gyászt és mindezek miatt Jóbi nagy szenvedést jegyezhet róla fel! . . . De ha látogatta, olykor-olykor szinte a porig sújtotta titkos hőlesessed: soha nem hagyta el atyai jószágod, — ott állott mellette mindenkor kegyelmed, — megedzette lelkét rendületlen hittel, törhetlen türessel, hogy a fájdalomnak töviskoronája, a keserűségek legnagyobb mélysége *sem szakaszthatta el a te szerelmedtől, mely van a Krisztusban* — s nem „téphette szét a szent kötelékeket, melyek népeivel egybefűzték; hanem még a legnehezebb, legbúsabb órákban is áthatotta őt nemes és magasztos kötelességének, azon millióknak sorsa miatt érzett felelősségének tudata, akikért — tudta, — hogy tartozik, hogy elmegyen egyszer számot adni Neked, a Mindenhatónak!"

Uram! mindezeknek elvesztéséért mély a mi bánatunk, szomorú a szívünk s bár nem zú-

golódó panaszunk szavával, mégis sír a lelkünk nemzeti nagy gyászunk fájó érzetében, — ráborul érzésben, áldó gondolatban ama koporsóra, melyet ma tesznek le végső nyughelyére s a nagy veszteséget szenvedett szeretet könnyeit hullatja! . . . De hiszünk Te benned, bízunk kegyelmedben, hogy ez velünk marad s azt cselekszi velünk, hogy az a szép, hosszú, boldogító élet, amit felkenteknek juttattál e földön, — az a lágy álommal eljött csendes halál, mellyel elszólítád, — az a hála, amely ezekért szívünket betölti Irántad — és az a reménység, hogy jó királyunknak ránk nézve fájdalmas elmúlásából is áldás, megtartás származik számunkra. . . enyhülés sugarát derítsék lelkünkre s gyászunk mélységén is megvígasztaljanak! . . .

Óh, jövel hát, Atyánk! és könnyörülj rajtunk! . . . nyisd meg a Te örök vígasztalásodnak tárházát és abból adj irt mindazoknak fájó sebeire, kik a gyász e napján Felségedre néznek s kegyelmet Te tőled remélnék és kérnek! . . .

A hű gyermekeket, kedves unokákat, az egész felséges királyi ház minden tagjait vedd Uram! kegyes oltalmadba! Szólj megsomorozott szíveikhez a Te vígasztaló szóddal, hogy enyhüljön a gyász, mely lelkükre borult, szünték szemeiknek bús könnyhullatása azon bizalomban, hogy a dúló harcok eme világából örök békességre, dicsőségre ment el, — hogy Nálad van immár s örök jutalmat nyert fejöknek a halál küzdelmén elesett drága koronája s a fel-

Tárca

I. Ferencz József királyunk

emlékezetére tartott kollégiumi gyászünnepélyünket megnyitó beszéd.

Mélyen tisztelt Közönség!

Nemes tanuló ifjúság!

Elhunyt királyunk: I Ferencz József iránt a legértékesebb adót, a szeretet adóját akarjuk ez alkalommal lefizetni. Ha a krisztusi parancs: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré“ — eddigi hozzávaló viszonyunkat kötelességszerűleg szabta meg, mostani ténykedésünk ezen határon túl esik, a kötelesség megszűnt, manapság pusztán a szeretet vezeti az érzelmeket.

Nekünk, református kollégiumnak jogunk van ehhez és pedig nem pusztán azon okból, melyet ilyen alkalom minden kulturintézmény számára teremt, t. i. fáklyafényt gyújtani az elmúlt évtizedek megvilágítására, hanem a történelemadta jog is az, melynek bennünket ez alkalommal vezetnie kell.

Lehet, hogy a világosság nála ismert szeretete vezette II. Józsefet valamikor kollégiumunkba; tény, hogy vele s fenkölt szellemű utódával főiskolánk jó viszonyt tartott fenn. Ettől fogva a felséges uralkodóház legértékesebb tagjaival megvan érintkezésünk, József nádort, ki személyesen érdeklődött ügyeink iránt,¹ halálakor gyászünnepély siratja el az oratóriumban, István főherceget s helytartót a kollégiumi kántus örömdalai fogadják.

Hogy elhunyt uralkodónk milyen lelki benyomásokkal távozott az akkor még pusztán régi épületéből álló kollégiumból, midőn 1852-ben meglátogatta, nem tudhatjuk, de hogy nyomának kellett nála is maradni, bizonyítja az az erős hatás, melyet az itteniekre gyakorolt: „magas látogatása emlékére a könyvtárban emléktáblát állítottak,² amelyen a katonai és világi hatalmasságok jelenlétében maga a nagy diplomata püspök: Szoboszlay Papp István tartott ünnepi beszédet“. Az ő keze épen úgy, mint utódjáé, felért egészen a trónig.

Még egyszer látták ez időközileg négyszögben kiépített falak megdicsőült királyunkat, t. i. 1890-ben. Akkor már a legalkotmányosabban uralkodó, népé-

támadásnak dicsőséges napján, a Te mennyországod áldott örömeiben egyesülnek vele!

Népeknek Istene! A miénkkel együtt milliók fohásza emelkedik hozzád e szomorú napon; de egyik sem bensőbb és szívből fakadóbb, mint az, mely hű magyar néped ajkán hangzik!... Lásd meg a bánatot és vedd kedvesen a Téged bújában is dicsőítő fohászt, amely előtted most siralomra fordult öröme kesereg!... Ezer év viharját átküzdött népeden s ennek szent hazáján nyugodjék meg a Te gondviselő kezéd s intézd jövőjét úgy, hogy e zord időkben lételért vívott nagy küzdelme után, diadalmas béke, állandó virulás, örök fennmaradás legyen a jutalma... Mostani gyászában, méltó keservében nyerjen enyhületet Tőled, aki minden vigasztalás örök kútfeje voltál s vagy!... s mint most a bánatban: akként mindenkoron szívben és lélekben forrjon össze Azzal, aki koronáját viseli homlokán; hogy együtt érezve, egymást támogatva, Általad segítve legyen nagy és boldog a király és nemzet minden időközön át!...

Annak pedig, akit földi trónjáról a mennyi dicsőség trónjára ültetél, hazánk és nemzetünk drága halottjának testére nézve adj ősei sírjában csendes nyugalmat!... nemes, nagy lelkének, mely Tőled származott s Hozzád szállott vissza, add meg egeidben a jutalmat, melyre méltónak valljuk őt... és áldott emlékét véd be szíveinkbe, hogy az egymást váltó nemzedé-

keken át, mindenektől áldva éljen és ragyogjon ott örökké! Ámen.

*

Atyánk! ki miénk vagy örömben és búban s meghallod a hála magasztaló hangját, valamint a bánat felsíró panaszát: lásd meg most is a gyászt, mely bennünket terhel, — halld meg a könyörgést, mely egy hű nemzetnek szíve legmélyéből száll ma egeidre és felelj meg arra kegyelmed biztató, fájdalmat enyhítő, lelket fel-emelő válaszával! Ámen.

Szele György,

debreczeni református
lelkipásztor.

I. Ferencz József emlékezete.

Bánatos szívvel, gyászos érzelmekkel eltelve gyűltünk össze, hogy Istenben boldogult felséges királyunk, I. Ferencz József áldott emlékezetének kegyetes ünnepet szenteljünk.

A fájdalom, mely az ő elhunytával bennünket ért nagy veszteség nyomán lelkünkben sajog, nemcsak a miénk, kik itt összejöttünk, — nemcsak a dicső uralkodó hű magyar nemzetéé, hanem különböző fajú s nyelvű, két hatalmas országhoz tartozó népek mindama sok millióié, kiket az elhunyt áldásos élete, akadályt s fáradságot nem ismerő kitartó munkássága, a legellentétebb érdekek dacára is, atyai bölcseséggel, hálás és hűséges szeretet és szerető alttalálóiá tett és egy hatalmas világtörténelmi elhiva-

vel együtt érző fejedelemnek mutathatta be színről-színre ez ősi intézményünk a maga hódolatát s itt-létének emlékére az e célra készült emlékkönyvbe bejegyzett saját kéziratát őrzi.³

Manapság, sajnos, csak közöttünk élő szelleme előtt gyűjthetjük fel a hála áldozatát. Itt hagyott bennünket vésszel-viharral telt időben. Hiszen „fáradt” volt, a kötelelességteljesítésnek oly hosszú ideje után jönnie kellett a pihenésnek. Példájának azonban előttünk kell világolnia, ha a vén Európának és az egész világnak khaotikus zürzavarából hazánk, nemzetünk javára akarjuk a kijutást.

Különösen pedig az ifjúság, a nemzet jövő reménye, szívlelje meg a tanúságokat, melyeket egy nagy uralkodó élete nyújt. I. Ferencz József királyunk alatt nemzeti és egyházi életünknek új korszaka kezdődik, a következő nemzedék pedig juttassa azt virágzásra.

Ha közöttünk csak egy szív lesz is, mely a jövő számára termő magvakat fogad itt be, kegyeletes ünneplésünk már célját érte.

D. Lencz Géza,
kollégiumi igazgató.

¹ Tanárkari jegyzőkönyv, 1846 január 24. ülés.

² A rajta levő felírás szövege ez: *Sempiternae faustissimi diei memoriae quo splendidissimae praeconiis famae stirpis Habsburgicae sata in gloriam Majorum adulta in salutem populorum propago laetissima Augustissimus D. Imperator et Rex Franciscus Josephus Imus alacri virens juvena virilibus conspicuus animis maturo gravis consilio pectore munitus cordato et laudis rerum gerendarum amore focundo hisque exsplendescens virtutum opibus imperii amplissimi praesidium ac columen fidissimum juxta firmissimum dum priscam Avorum Atavorumque curam gentem Hungaram haventem multa indigentem plura sperantem plurima ad novum eam decus excitaturus elementissima in suos propensione sospitator inviseret in itinere felicissimis auspiciis hoc nomine suscepto lares Debrecios fixumque heic domicilium hocce Musarum — perenne mentis tenerae in artes optimas ac studie humanitatis documentum! — praesenti ac propitio numine beavit religiosa pietate sacrum. Debrecini XIII-a Calend. Julii MDCCCLII.*

³ Az emlékkönyv tartalmazza a király és kísérete névalírását 1890 szeptember 12-ről, továbbá a Ferenc Salvator elmúlt év október elseji névalírását.

*

tás egységes, munkában és harcban szilárdan kitartó győzedelmes szervezetévé egyesített.

A kegyelet és hála, a szeretet és ragaszkodás, mely a közel múlt napokban hatalmas birodalma völgyein és hegyein, kunyhóiban és palotáiban a gyász és fájdalom köntösébe öltözködött, amelynek lángja gyászravatallá díszített sziveink oltárán is ott lobog, gránitnál erősebb, ércnél maradandóbb alapja élete hatalmas művének, kettős birodalmának és soha ki nem apadó élő forrása nemzedékek hosszú sorozatán át élő örök emlékezetének.

A megértő érzelmek emberi világunk szerves életének idegszájai. Ezeknek finom, gyöngéd fonalai fűzik nagy hatalmas egészé emberi társadalmunk mindenkorai alakulatait. Az érdekek vaskapcsa rozsdamentes acéllá finomodik hatásuk nyomán; elveszíti széthúzó ereje bontó merevségét s összetartó egyensúlyá lesz általuk még a rendetlenül szétszórt nyers tömegező is.

Az elhunytak és élők lelkeinek közössége, összetartozásának tudata, az emberiség történetének gerincoszlopa. Ez a közösség, ez az összetartozandóság teszi egységessé valamely nemzetnek sok száz, avagy épen ezer esztendőre terjedő életfolyamatát épen úgy, amint egységessé teszi egész emberi nemünk földi életét, művelődését. Ez biztosítja az egyenes irányban való haladást, a fejlődést, a tökéletesedést, egyéni, nemzeti s egyetemes emberi életünk célját.

Azonban emberi gyarlóságunknál fogva mily nehéz a kölcsönös megértés, az érzelmeknek tágabb körre kiterjedő harmoniája, a nemzeti s emberi haladás! Mennyi kárba veszett fáradság, erőkifejtés, mennyi hiába való áldozat és önlemondás, a könnynek és vérnek tengerré dagadt mily hatalmas özöne kell ahhoz, hogy a széthúzó érdekek végre is egy magasabb erkölcsi érték körül kijegecesedjenek és megtalálják az egymásra utaltság, az összetartozandóság érzelmében a szerves kapcsolatot! Boldog ember az, aki építő munkájának gyümölcsét megérheti és százszor boldog az, akinek megadatott, hogy művében mások is örömeiket, meglegedésüket, boldogságukat találják fel.

Mert minden ember Istennek angyala ugyan; küldött, követ Istennek amaz országa felépítésében, mely minden jók hitének, reménységének, munkásságának tárgya, célja: azonban némelyek rombolnak, vagy romokat takarítanak el, hogy mások építhesse nek és vannak olyanok, kiket küldetésük a termékenység hozó vizek sekély folyásának felduzzasztó gátjául rendelt, hogy így az azokban levő áldás kárba ne vesszen, hanem minél tágabb téren eláradjon. — Boldogok azok, akik avatag épületeket széthordva, helyükön erős, fényes palotákat emelhetnek; de százszor boldogok azok, akiket a gondviselés arra méltá-

tott, hogy Saulból Pállá lehessenek, hogy fékből hajtó erővé válhassanak.

Mindannyian eszközök vagyunk Isten kezében. Egyenlő értékűek, de nem egyenlő jelentőségűek. Milliók tartják egy életen át az eke szarvát, vagy forgatják a kalapácsot. Százvezrek forgolódnak a szellemi és lelki javakkal való sáfarkodásban. És csak kevesek azok, akik a szervezésre, a vezetésre hivatottak. Emberi társadalmunk szövevényessége az oka ennek a munkamegosztásnak. De bármely polcra, bármely munkakörbe állítottunk is, értékünket a kötelességek hív teljesítése adja meg. Azonban amily felemelő az alsóbb sorba helyezettre nézve az erkölcsi mérték egyenlősége, annál súlyosabb azokra, akikre sok bízott. És vajjon lehet-e csodálkoznunk a felett, hogy a kormányzók, a vezetők sokszor csak nehezen tudják feltalálni a sokféle, gyakran ellentétes kötelességek között azt a helyes utat, mely életük munkájának szilárdságát, lelkük boldogító összhangját és a gondjaikra bízottak általános, odaadó elismerését, hálás ragaszkodását biztosítja számukra.

Boldogult nagy királyunknak a legváltozatosabb, a legviszontagságosabb, — örömben és bánatban, dicsőségben és megpróbáltatásban, sikerekben és csalódásokban egyaránt gazdag életsorsot rendelt a Gondviselés. Magánélete és felséges hivatása körében egyaránt váltogatva vette kezébe az öröm poharát és a keserűségek kelyhét. Mint sok milliók kormányzására elhivatott uralkodó, hol rombolt, hol épített. Volt céltalan s szertelen rohanó áradatok féke, — áldást hozó csermelyeknek folyamra duzzasztó gátja, ura a hullámoknak, szétosztója a vizek áldásainak, szelid lelkű, de erős kezű kormányosa a reá bízott hajónak. Tévelygett útvesztőben a bizonytalanság fájdalmas kétségei által gyötörve és akaratlanul bár, de másoknak is sok fájdalmat okozva. És nem nyugodott, míg meg nem lelta a helyes utat, mely az ő népeinek javát biztosíthatta és az ő páratlan kötelesség s felelősség érzetét megnyugtatta. Hosszú élete gyászos tragédiák és dicsó époszok változatos szövevénye, melynek vége valódi apotheosis.

Ha az emberi egyetemes történelemből kiszakítva nézzük elhunyt dicsó urunk uralkodói életét, még így is a legnagyobb egyéniségek közé kell őt soroznunk, akit csak „a királyok könyve“ felmutathat. De ha őt korával s uralkodása eseményeivel s eredményeivel együtt a világ történetének egységes, megszakítás nélküli folyamatában tekintjük, a legnagyobbak közé kell helyezni a legnagyobb emberiség nagy alakjai között.

Teljes két emberöltőre terjedő hosszú uralkodása megértéséhez trónralépte körülményeinek ismerete adja kezünkbe a biztos vezérfonalat. Az az eszme, mely nagybátyjának és atyjának trónlemondása után, az ausztriai császári korona viselésére hívta el

az ifjú, alig 18 éves Ferencz Józsefet, a h a b s b u r g i örökség biztosításának eszméje volt. Ennek a hivatásnak élt egész hosszú életén át. És sikerült is magasztos feladatát úgy megoldani, mint senkinek sok-sok elődjei közül. Az ő lankadást, csüggedést nem ismerő akaratereje a habsburgi örökséget nemzetünk mai és jövő életében világtörténeli rangra emelte s áldásosan gyümölcsöző intézménnyé tette.

A habsburgi örökség ügye az egyetemes történelem legérdekesebb fejezetei közé tartozik. Alapos ismerete ránk magyarokra nézve egyenesen életbevágó, mert immár közel négyszáz év óta nemzetünk története elválhatatlanul van azzal egybeforrvva. És ha a múltban nem egyszer a mi nemzetünk volt annak megmentője, a jelenben és jövőre épen Magyarország annak legerősebb támasztó oszlopa; viszont mi is annak köszönhetjük sok részben hazánk mai nagy súlyát és tőle várjuk nemzetünk jövő fejlődéséhez a nélkülözhetetlen belső rend és külső biztonság egyik leghathatósabb garanciáját.

A habsburgi örökség középkori eredetű és századokon át megtartotta eredete magánjogi vonásait. Ügyes és szerencsés családi politika világuralomná fejlesztette Habsburgi Rudolf kicsiny grófi földesuraságát. A középkoron át az általános közfelfogás, az újkorban pedig az európaszerte kialakult absolut fejedelmi hatalom patrimonialis jelleme úgy belegyökerezett a habsburgok lelkébe a dománialis felfogást, hogy attól talán még akarva sem tudtak szabadulni. A római német császári korona, mely a XV. század derekától fogva egészen megszűntéig a család birtokában volt, a római imperátorok korlátlan hatalmának igénylését ébresztette fel és e mellett a trónhoz fűződő keresztyén magyarázatok különös isteni küldetés hitét keltették náluk. A küldetés tárgyát a közfelfogás a töröknek Európából való kiűzésében már rég kijelölté volt, de a habsburgi császárok inkább vágytak a római imperátorok babéraitra, mint a keresztes vitézek jutalmára.

A magyar nemzetet a török-veszedelem indította arra, hogy sorsát a habsburgokéval összekösse. Minden bizonnal nem halát várt tőlük, amiért pár száz év előtt magyar fegyverek juttatták az osztrák hercegség birtokába a családot s ezzel megvetették nagyhatalma alapjait, hanem a keresztyénségnek a császár oldalára felcsatolt kardját óhajtotta megnyerni hazája érdekében. Reménységében annyiban nem is csalódott, mert utoljára is a császár kardja űzte ki e haza földjéről a törököt. De mennyi kínos, keserves küzdelmek között eltelt évtizedek után és a magyarság mily szomorú csalódására.

Szinte azt mondhatnánk, hogy természetellenesebb szövetség alig képzelhető, mint amely a honfoglalás óta közjogi életet élő magyar nemzet és a patrimonialis elvet családi dogmává avatott habsburgok

között kötött, midőn a nemzet Szent István koronájával diszította fel I. Ferdinándot. Tengernyi könny és vér, kibeszélhetetlen gyász és szenvedés lett a két ellentétes világfelfogás egybekapcsolásának a következménye. Mint az egyenetlenkedő, de egy egész életre egymáshoz kötött házastársak, csak egymás életét keserítették anélkül, hogy hosszú évszázadok alatt egymáshoz simultak és hivatásukat abban keresték s abban találták volna, hogy egymást támogassák, hogy egymás terheit hordozzák. A múlt hagyományai erősebbek voltak a mindenkori jelen igényeinél és csak a viszonyoknak emberek felett uralkodó ereje változtathatta meg a tűz és víz ellentétességével bíró természeteket.

Manapság már a gondviselés ujját látjuk ebben a szövetségben, mely miatt őseink annyit szenvedtek. Nemzetünk világtörténelmi missziója, mely a magyart kelet és nyugat határára állította, hogy a két világ kulturjainak kicserélését lehetővé tegye a béke napjaiban és ellentétes világfelfogásának összeütkezését letompítsa a veszedelmek idején, — az a hivatás, hogy mint a szlávok gyűrűjét szétrepesztő ék, lehetővé tegye a fejlettebb nyugati nemzeteknek az egész földkerekségére áldást hozó műveltségük békés, zavartalan kifejtését, a habsburgokkal kötött szövetség útján válhatott valóra. A habsburgok patrimonialis uralkodó felfogása sokban hozzájárult ahhoz, hogy a lengyel nemzet sorsát elkerüljük, habár alkotmányosságunk már-már a szomszédos nép tévútjára hajolt. Az uralkodóház közvetítésével a nagy német birodalom és járulécai mellé csatolva, a nyugati műveltség állandó hatásának kitéve, minden kis nép voltunk dacára sem merültünk el a törökhódításnak lefokozó irányban nivelláló iszapjában. Annak köszönhetjük mai világtörténelmi jelentőségünket is.

Hogy mit nyert a habsburg-ház a szövetséggel: arról elég csak pár szóval megemlékeznünk. Megkapta Szent István koronáját, minden királyi koronák között a legfényesebbet. Megszerezte a magyar földet, e tejjel s mézzel folyó Kanaánt. Alattvalója lett a magyar nemzet, melynél hübb és vitézebb támasszal egyetlen trónus sem dicsekedhetik. És végül megnyerte tanítómesterét, aki középkori felfogásának eloszlásával szinte újjászülte az ősi dynasziát.

De amit manapság a megtörtént eseményekből mi oly könnyen kiolvashatunk, — amit egészen természetesen találunk, nem látták, nem láthatták az ősök, akik semmitől sem állottak távolabb, mint egymás megértésétől. Amily érhetetlen volt habsburgi királyaink előtt a magyar nemzetnek állami önállóságához és alkotmányához való makacs ragaszkodása, époly érzéketlen volt a magyar királyaink imperialis politikája s eme politika igényei iránt. A ma kor viszonyai között a két fél ellentétes irányú fő életelvét összhangba hozni lehetetlen volt. Küzdöttek egy-

más ellen és egyik sem tudta lebírni a másikat, hogy a maga maximáit a közösségre parancsolhassa. Magyar részről felmerült a szétválás gondolata is, de mikor erre megvolt a komoly lehetőség, épen a magyar nemzet lett a habsburg örökség megmentője s diadalmas megoltalmazója. Mintha valamely csodálatos intuícióval megsejtették volna az ősök, hogy ő nekik ugyan szenvedniök kell egymástól a közösség, a szövetség folytán, de nemzedékek múltán a szenvedések áldásos gyümölcseit fogják élvezni a késő unokák

Ferencz József trónfoglalása még az egymást nem értés, sőt félreértés korára esik. Sokat enyhült ugyan az ősi, százados ellentétek merevsége, de eltűnni nem tudott. A habsburg örökség domániális felfogását az összbirodalmi eszme váltotta fel, mely némi alkotmányosságot lehetővé tett volna ugyan, de nem türt meg nemzeti önállóságot és függetlenséget. A magyar nemzet is hozzá simult a dynasztia érdekköréhez és a habsburgok trónjának fő-fő tartó-oszlopává vált, de a „sed avenam non” több volt, mint egyszerű gunyoros szálló ige. Amott a százados nagyhatalmi családi politika, mely csak mesterséges intézményekre támaszkodott és sohasem épült fel valamely nemzet eleven erejére, — emitt hármás halom és négy folyó területére korlátozott szűkkörű nemzeti politika, mely nem számolt azzal, hogy a magukra maradt kis nemzetek a nagyhatalmak érdekei szerint ide s tova keringő bolygók: még akkor is akadályozták az érdek-szolidaritás felismerését, a külső kapcsolatnak szervessé átalakítását, amikor ezen fogatkozások miatt mindkét fél létét komolyan veszélyeztették az új eszmék, különösen a nemzetiségi eszmének erőteljes előnyomulása.

A márciusi nagy napok után egy pillanatra úgy tetszett, hogy a nemzetiségi eszme rombolva hőmpolygó hullámai által felköltött veszély létre hozza dynasztia és a nemzet között azt a teljes harmóniát, azt a teljes összeolvadást, melyért már I. Ferdinánd magyarjai is lelkesedtek, melyet a nemzet századokon át oly hön, de hiába óhajtott. De a februári forradalomnak hirtelen előtört áradata sokkal gyorsabb és rombolóbb pusztítást vitt véghez a meglepett régi intézményekben, semhogy gyorsan egyesíteni lehetett volna a magyar nemzeti és a habsburg nagyhatalmi politikát. A magyar nemzet minden bizonnal épügy megvédte volna ekkor a habsburgi örökséget, mint Mária Terézia korában, de époly kevésbé vállalta az ezen túlmenő követeléseket, mint ahogy a múltban nem tette azt.

A nagy birodalom mindenféle népeinel nagy erővel fellépő alkotmányos és nemzetiségi törekvések, erős nemzeti támaszték hiányában, veszedelembé sodorták a habsburgi örökséget. Megmentésére a közel múlt ígéretei által semmi irányban nem kötött ifjú Ferenc Józsefet szemelte ki a család és

eszközül a császári hatalmat, a hadsereget és a bürokráciát adta a kezébe. A gépezet jól működött és az örökség hamarosan meg volt mentve. Csak biztonsága, állandósága hiányzott, mert a gépezetnek nem volt lelke és ilyet nem is lehelhetett a 18. századbéli mintára szervezett „új” alkotásba. Pedig már a nagy francia forradalom megdöntötte a személyes uralmon felépülő államrendet és a nemzetek eleven erejét tette az államok fundamentumává.

Ferencz József a forradalomra nyomban következő reakció idejében és segítségével rövid néhány év alatt nagyobb hatalmat szerzett, mint bármelyik őse. Csakhogy ez a hatalom agyaglábakon állott és nem birt életképességgel, mert történelmi anachronismuson épült fel. A családi százados tradíciók ereje elhomályosította a belátást s ez csak akkor tört útát magának, mikor már a késői okulás drága tandíját tartományok elvesztésével, tekintély és befolyás súlyos csorbulásával kellett megfizetni.

Semmi sem mutatja jobban az ifjú császár államférfiúi bölcsességét, mint az a mindenesetre nehéz, de szilárd elhatározás, hogy ősi örökségét ősei százados politikájának elhagyásával, a személyes uralom ingatag talaja helyett a nemzeti eszme és alkotmányosság szikláján újjá építse. Ha tétovázott is egyideig a legalkalmasabb út megválasztásában, jó szellemének áldott újjmutatása nyomán, saját maga kutató tapasztalataival végre is felfedezte azt a lelket, melyből a „moriamur!” fakadt. A király és hű nemzete egymásra találtak és közös munkájuk nyomán megújnodott, új erőre kelt a százados habsburgi örökség.

Bizonyára nem volt könnyű dolog szakítani századok hagyományaival. Nagy lelki erő kellett hozzá, hogy a dicső király ősei hosszú sorának és saját ifjú korának legodaadóbb buzgósággal ápolott törekvéseit céltévesztetteknek ismerje el és áthelyezkedjék arra az alapra, melyet a magyar nemzet szintén századok óta ajánlott, vitatott és hol makacs daccal, hol néma szenvedéssel, hol vére hullásának özönével körömszakadtig küzdve megvédelmzett.

Hogy a „kiegyezés”, a nemzet és uralkodó belső összhangjának ez a dokumentuma létre jöhetett, nem kevésbé érdeme a magyar nemzetnek, mint a felséges királynak. Áldozatot hozott a nemzet is, mikor az uralkodó nagyhatalmi politikáját magáévá téve, vállalta az azzal járó terheket, melyek között a vér és a pénz súlyban jóval csekélyebb, mint a nemzeti szuverénítás egyes ágazatainak kezelésében az egy uralkodó és kettős monarchia ténye által célszerűnek ítélt korlátozásai a teljes szabad rendelkezésnek.

A nagy mű, a Habsburgok kettős monarchiája, sokkal erősebb, sokkal biztosabb támasztéka az ősi habsburgi örökségnek, mint akár az összbirodalom-

nak az örökös tervezések kódéből kibontakozni nem tudó eszméje, akár a családi birtok középkori muriája. De egyszersmind a magyar nemzet is többet nyert általa, mint százados graváminális politikájával, mert élete jövő sorsának intézéséhez módjában van a nagyhatalom által nyújtott eszközöket is felhasználni és jórészen tőle, magától függ, hogy a kevésbé konszolidált társállammal szemben az ő szava, az ő érdeke irányítsa inkább a közös nagyhatalom működését.

Mátyás király óta szavunk, kardunk soha sem esett olyan súllyal a világtörténelem mérlegének serpenyőjébe, mint amióta I. Ferencz József a habsburgi örökség megvédelmét elsősorban is hűséges magyar nemzetére bízta és megtalálta annak is a módját, hogy a nemzet ezt a védelmet, mint saját legfőbb életérdekét tekinthesse. Nemzetünk szellemi és anyagi fejlődése soha nem álmodott lendületet vett, amióta király és nemzet vállvetett, egyetértő munkával igyekeznek előmozdítani egymás boldogulását, fényét, hatalmát s dicsőségét. A magyar nemzet világtörténelmi nagy hivatása ezer esztendőn át soha sem tűnt ki oly tisztán, mint amikor királya kettős koronáját és az ezer esztendő előtt foglalt haza szent földjét egyszerre védi diadalmas kardjával.

Királyok életét s cselekedeteit könnyen szokta magas és meg nem érdemelt polcra helyezni nemcsak a hízlegés, hanem az elfogult kegyelet s a túlzott loyaltás is. — De hogy Ferencz József nagyságának nincs szüksége ilyen gyöngé támasztékokra, azt világosan bizonyítja a mai, méreteire és jelentőségére nézve a történelemben páratlanul álló világháború és ebben a háborúban az ő kettős monarchiájának szerepe. Az az erő, mellyel szövetséges társai mellett állja a küzdelmet, annak élőbizonyosága, hogy Ferencz József ezt a kettős monarchiát, mely az ő trónralépte idejében a szétzúllás szélére jutott és amelyről a felületes szemlélők még nem régiben is azt hirdették, hogy belső gyöngeség folytán feloszlóban van, sziklára építette akkor, midőn az ősi s már-már hitelét veszített s létjogosultságnélkülinek hitt habsburgi gondolatot, régi kellemetlen mellékhatásaitól megtisztítva, szervesen összeolvastotta az ezeréves magyar nemzeti eszmével. Az az eredmény pedig, mellyel eddig is járt gigászi harcunk, amely eredményt jó okunk van a világháború végső eredményének is remélni, nem kevesebb, mint a nemzetek szabad s természetes fejlődésének biztosítása, minden hódító és a versenytársat nagyobb erély s nagyobb erény alkalmazása helyett nyerserővel leküzdeni akaró törekvéssel szemben.

A központi hatalmak, s így a kettős monarchia is, valósággal világtörténelmi missziót teljesítenek, midőn az emberiség történetében a népek szabad s csak erkölcsi tekintetek által vezetett versenyét akar-

ják örökségül hagyni a későbbi nemzedékeknek, mikor egyszersmindenkorra végét akarják szakítani a rablás és útonállásra emlékeztető erőszakos politika alkalmazásának a nemzetközi viszonylatokban. Erre a világtörténelmi misszióra Ferencz József tette képessé és alkalmassá a kettős monarchiát, midőn a habsburg örökség alapján, megfelelő intézményekkel belső kapcsolatba hozta az ő két államát. És ez a munka, ennek eredménye, az ő legsajátosabb műve. Ezért mondhatjuk joggal és teljes történelmi objektivitással, hogy Ferencz József az emberiség történelmének legnagyobb alakjai közé tartozik.

*

Megtért immár habsburgi őseihez a világ egyik leghatalmasabb uralkodója, a magyar nemzet szeretett, öreg, jó királya. Pihenőre lelt a fáradt koronás vándor, mint annyi millió egyszerű földi társa, kik örömben és dicsőségben eltörödvé, szenvedésekben s fájdalmakban megtörve végre is a halál kapuján túl eljutnak az örökélet nyugodalmába.

Dicsőség, fény, hatalom annyi jutott neki, mint keveseknek még a trón magaslatain is. A megpróbáltatások, a gyász és fájdalmak keserű zsoldját oly bő mértékben fizettette vele a végzet, mint kevesekkel a kunyhók lakói közül is. Erényei, melyekkel felékesítve magasztos hivatását betöltötte és amelyekkel a reá nehezede sorscsapásokat férfiasan s keresztyén alázatossággal elviselte, egyaránt szívünkhöz fűzték őt és lelkünkbe vették képe mását.

Halás kegyeletünk kísérté siriába. Odaadó, ragaszkodó hűséges szeretetünk örködik siri álma felé. Nem tudunk tőle megválni és úgy érezzük, hogy ő is velünk van s velünk marad. Bár felséges magasságába csak keveseknek volt belepillantása, de uralkodói s emberi majestásának ereje milliókra árasztotta ki a maga varázslatos sugárözönét és milliókat fűzött hozzá az érzelmeknek, az összetartozásnak, az egységnek lelki kapcsaival.

Hihetetlennek tetszik előttünk, hogy nem I. Ferencz Józsefnek hívják többé a magyarok királyát. És ebben igazunk van, mert nemcsak hitünk és reménységünk, de nemzetünk története két emberöltőt meghaladó eseményeinek tanúsága szerint is, I. Ferencz József fog uralkodni a magyar nemzet felett nemzedékről-nemzedékre, századokon át.

Dr. Pokoly József,
egyetemi tanár.

Egyház

Egyházkerületünk őszi közgyűlése.

A konvent elnöksége felhívta volt a 113—1915. számú határozatából kifolyólag az egyházkerületet, hogy a kántortanítók és nem önálló énekvezé-

rek (kántori teendőket teljesítő állami, vagy községi isk. tanítók) külön énekvezéri díjának 240 koronára való kiegészítése céljából szükséges kimutatásokat az idézett számú határozatban kifejezett kivánnalumnak megfelelően átdolgozva terjesszék fel a konventre. Mivel a felhívásnak teljes egészében csak az erdélyi egyházkerület tett eleget: a pótlásra az egyházkerületek f. évi dec. 31-diki határidővel felhivatnak. A közgyűlés a felhívást tudomásul vette s a körözésre püspök urat felkérte.

A tiszáninneni egyházkerület határozatilag kimondta, hogy tekintve a *Nagypénteki Református Társaság* működésének áldásos voltát, utasítja az espereseket, hogy azok hívják fel a lelkészeket, hogy a nagypénteki perselypénzt ennek a társaságnak a gyámolítására fordítsák s hasonló intézkedés tételére a konventet is megkeresi. A konvent szem előtt tartva azt, hogy a perselypénzzel csak a zsinat rendelkezhetik, érdemleges határozatot nem hozott, hanem felhívta az egyházkerületeket, hogy foglalkozzanak a tiszáninneni határozattal s nyilatkozzanak az év végeig juttassák a konventhez.

Egyházkerületi közgyűlésünk annak szigorú szem előtt tartásával, hogy a perselypénzek felhasználhatósága kérdésében csak a zsinat intézkedhetik, a kérdéssel nem kíván foglalkozni.

A tiszántúli egyházkerület még 1915. évi tavaszi közgyűlése határozatában pártolólág terjesztette fel az alsószaboles-hajduvidéki egyházmegyének azt az indítványát, hogy a tanítók családi pótléka az egyetemes adóalap terhére folyósíttassék. A konvent — fedezet hiányában — nem képes a kérelmet teljesíteni, hanem az egyetemes tanügyi bizottság 63. sz. előterjesztése alapján kíván foglalkozni a kérdéssel. Jegyezzük itt meg, hogy az a határozat s különösen annak beismerése, hogy a kérelem teljesítése fedezet hiányában nem volt kivihető, fájdalmas érzést vált ki nemcsak a református tanítói-kar lelkéből, de egyházi hatóságaink szívéből is. Tehetnénk egy kis szemrehányást is azért, hogy néhány évvel ezelőtt *meglepő indítványozásra* az adósegély-alapból két millió tőke kiszakítása határozott el másnemű segélyezésre ugyan, de a mivel az adósegély-alap eredeti áldásos működése megbénított, pedig hogy ez az indítvány téves számításon alapult, megmutatta a következés, melynélfogva a 2-ik évre a 2-ik millió kiszakítását már 500.000 koronára kellett redukálni. Persze, ezt is fedezet hiányában. Bizonyára az adósegélykérvények ellátása körül tapasztalt szigorúságba is a különben hangzatosnak mutakozó indítvány kényszeríti belé ez idő szerint az adósegély végrehajtóbizottságot. Vajjon ki keresi s találja meg ebből a zsákutcából a kivezető utat? Egyébként egyházkerületi közgyűlésünk

nem tehetvén egyebet, sajnálattal értesült az eredménytelenségről.

Az erdélyi egyházkerület — bizonyára körültekintő gondosságból — az iránt kereste meg a konventet, hogy az adóalap végrehajtó-bizottságba az eddigi egy póttag helyett egyházkerületenként két-két póttag választását rendelje el, bejelentvén, hogy a maga részéről Hegyi Péter egyházmegyei jegyző személyében a póttagot már meg is választotta. A konvent helyet adott a megkeresésnek s a többi egyházkerületeket is felhívta a 2-ik póttag megválasztására. Egyházkerületi közgyűlésünk az adóalap végrehajtó-bizottságba a 2-ik póttagot megválasztotta.

A 108—1916. sz. konventi határozat tudatja egyházkerületünkkel, hogy a debreceni magyar református egyházközség *egyházfentartó* Révész Bálint-alapjának évi jövedelme a számadás szerint 1915-ben egész 39 K 84 fillért tett. Ezt az értesítést az alapítólevél V. pontjának 3-ik bekezdése értelmében a debreceni egyházközséggel az egyházkerületi közgyűlés fogja tudatni. (Recte előbb az egyházmegyére volna küldendő s onnan juthatna gradatim az egyházközséghez.)

Az egyetemes konvent 87—1916. sz. határozatában megállapította, hogy mely egyházak lesznek állandó káplántartó helyekül elismerve. Egyházkerületünk 84 egyházában 107 ilyen kápláni állás lesz szervezve, az öt egyházkerületben összesen 240 egyházban 282 állás. A névsort a konvent a vallás-és közoktatásügyi miniszteriumhoz azzal a kérelemmel terjesztette fel, hogy az állásszervezések jogosult voltát elismerni s a költségek fedezéséről intézkedni méltóztassék. A konventi határozat tudomásul vétetett, valamint az is, hogy Dévaványa felvétellett az állandó káplántartó állások névsorába.

Az egyetemes konvent 160. sz. a. hozott határozatában részletesen foglalkozik az adósegély kérdésével. Kimondja, hogy az adóalap végrehajtó-bizottság elnökségét felhívja olyan konventi szabályrendelet-tervezet készítésére, mely az eddig szerzett tapasztalatok felhasználásával megállapítsa az egész adósegélyügy adminisztrációjának eljárási rendjét; amelyek tartalmazzák azokat az elveket és szabályokat, amelyek az igényjogosultság s a segélyösszeg megállapítása körül irányadók legyenek. A tervezet megküldendő az öt egyházkerületnek s a nyerendő vélemények alapján készítendő munkálatot a konvent az 1917. évi ülésén már tárgyalni kívánja. Egyébként az új ciklus 1918-ban kezdődik s az eddigi segélyek folyósítása az 1917. évre is kiterjesztetnek. Új segélykérvények csak egy pár kivételes esetben fogadhatók el tárgyalásra. (Új iskola állítása, új tanítói állás szervezése, az 1916, vagy ezt

követőleg ellátott adósegélykérelmek felemelés iránt.) A szabályrendelet tervezete a püspöki hivatalhoz meg is érkezett. A közgyűlés felkérte püspök urat, hogy miután ezzel az alkalommal érdemileg a tervezettel nem foglalkozhatik, tárgyalassa azt az esperesi karral s a megállapodások eredményét juttassa az egyetemes konventre.

A konvent 176. sz. a. kelt határozatának 2. pontjában egyházkerületünk figyelmét *nyomatékosan felhívja*, hogy hazánk északkeleti és déli vidékein levő missziói köröket, tekintettel az azokhoz fűződő nagy nemzeti érdekekre is, lehetően támogatni és fejleszteni igyekezzenek. Egyházkerületünk költségvetésébe a békésbányai, nagyszalontai s bihari egyházmegyék missziói céljainak előmozdítására saját költségvetésébe 4663 K 72 fillér segélyt vett fel, tehát egynegyed részénél többet, mint amennyit missziói segély címen a közalap pénztárából eddig nyert. (14.600 K.) Egvelőre többet nem tehet.

A közoktatásügyi miniszterium az 1915—16. költségvetési évre kollégiumunk könyvtára segélyezésére 1800 K rendes és a 3000 korona segély utolsó részletébe 1000 K könyvtárrendezési segélyt engedélyezett, mit a közgyűlés köszönettel vett tudomásul.

Dr. Lencz Géza a kollégiumi igazgatói tiszte 1916 szeptember 1-től kezdődőleg be lévén iktatva, az igazgatói honoráriumnak részére történt utalványozását a közgyűlés tudomásul vette.

Juhász Sámuel furtai lelkész részére az Egri—Dobray ösztöndíjból engedélyezett külföldi tanulmányúti segély folyósítását a kollégiumi gazdasági tanács az ösztöndíjas kérelmére a háború befejeztéig függőben tartja. Ezt azzal a kijelentéssel erősítette meg a közgyűlés, hogy ha az ösztöndíjas a háború befejezte után következő harmadik félévben sem venné igénybe a segélyt: azontúl az nem lesz részére kiadható.

A kollégiumi gazdasági tanács a kollégiumi szolgáknak havi 10 korona háborús-segélyt engedélyezett a már korábbi drágasági pótlékon kívül. A közgyűlés az intézkedést jóváhagyta.

Az egyházkerületi közgyűlés 161. és 169—1916. sz. a. elrendelte a Budapesten letétben őrzött kollégiumi és egyházkerületi értékeknek a hazaszállítását. A rendelet fogantatását az egyházkerületi elnökség egyelőre felfüggesztette. Az elnökség körültekintő gondos intézkedését a közgyűlés helybenhagyással vette tudomásul.

A kollégiumi gazdasági tanács, püspök úr jóváhagyása mellett, engedélyt adott arra, hogy az erdélyi menekültek 2 kor. 50 fill. napi ár ellenében a kollégiumi tápintézetben reggelit, ebédet és vacsorát nyerjenek. Az elszámoláskor kitűnt, hogy az így bevett összeg a készkiadások összegét felülmúlja. A bevételi többlet ugyancsak a menekültek javára a vá-

rosi házipénztárba fizettetett be. A közgyűlés a nemeslelkű eljárásról meglepedéssel és helyesléssel vett tudomást.

A kollégiumi tisztviselők és szolgák 1917. évi január 1-én életbelépő nyugdíjintézeti szabályzatának tárgyalása rendjén, még a 167—1916. sz. a. kelt egyházkerületi határozat azt kívánta a kollégiumi gazdasági tanácstól, hogy a nyugdíjintézettel szemben támasztható igények megítéléséhez szükséges adatul mutasson be olyan kimutatást, melyben minden egyes alkalmazottnak nemcsak a nyugdíjba beszámítható minden javadalma vétessék fel, hanem jelöltessék meg az az egyházkerületi határozat is, mely a javadalomnak a nyugdíjba való beszámíthatóságát kimondja. Ennek a meghagyásnak megfelelően a kollégiumi gazdasági tanács 821—1916. sz. a. kelt határozatában a kívánt adatokat megfelelő jelentés kapcsolatában bemutatta. Az egyházkerületi közgyűlés a jelentést általában tudomásul vette, azonban a 3. pontban említett kimutatás jóváhagyása előtt újabb jelentést vár a közgyűlés arra nézve, hogy a pénztári kishivatalnokoknak az egyházkerületi pénztárból járó személyi pótléka miért nincs arányban ugyanazok törzsfizetésével, holott a 408—1911. sz. egyházkerületi végzés a személyi pótlékokat a törzsfizetések fix-százalékában állapította meg; továbbá, hogy Sütő Antal pénztári tisztnek nyugdíjba beszámítható javadalma miért van 1360 koronában kitüntetve, mikor a számadások és költségvetések tanúsága szerint ő a szabályzat értelmében 1980 kor. beszámítható javadalmat élvez? Hát erre a két kérdésre is meg fogja adni a kollégiumi gazdasági tanács a korrekt eljárást igazoló választát.

A gazdasági tanácsnak a tanítóképző-intézet fejlesztése érdekében tett intézkedését a közgyűlés jóváhagyta.

A kollégium és internátus katonai célokra lefoglalt helyiségeinek visszavétele kérdésével foglalkozó gazdasági tanácsvégeket megnyugvással vette tudomásul a közgyűlés; jövőre nézve is felhívja, hogy a bértérimények megállapítása és a reparációs költségek kiutalása tárgyában a kollégium érdekeit hasonló figyelemmel óvja meg és szükség esetén kérje ki az egyházkerületi elnökség befolyásos segédelmét is. A segedelem-nyújtásra a közgyűlés a főtisztelítú és méltóságos elnökséget külön is felkéri, hogy így azok a veszteségek és károsodások, melyek kollégiumunkat ezen a réven érte, ha csak részben is pótoltsanak helyre.

A kollégiumi helyiségeknek katonai célokra történt további igénybevétele a tanítóképző-intézeti és a gimnáziumi tanulóknak a városban bérelt lakásokban való elhelyezésére mintegy 18.000 K újabb hitel engedélyezését tette szükségessé, ami a katonai kincstár által fizetendő bértériményekben fedezetet

fog találni. Az intézkedést a közgyűlés jóváhagyta. — Ugyancsak jóváhagyást nyert a IV-ik hadikölesönre a kollégiumi pénztár terhére tett jegyzés is. Az ügylet lebonyolítása körül kifejtett gondosságért a kollégiumi tanácsnak elismerését, az elnökségnek köszönetét fejezte ki a közgyűlés.

(Folytatjuk.)

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár XIII. kötetének folyó évi novemberi (11.) száma szokott pontossággal és ohajtott változatos tartalommal megjelent és szétkülödtetett. A Theologiai Értesítő rovata alatt Deák János dr., eperjesi theol. tanár befejezte értekezését az ótestamentomi írásmagyarázat, izrael története és az ótestamentomi bibliai theologia újabb irodalmáról és problémáiról. Ez külön is megjelent. A különféle istentiszteleti alkalmakra szánt beszédek és imádságok írói az egyházi évkörnek megfelelő textusok eszmei területén mozognak. Bodor János szászvárosi lelkész a sebesült katonák karácsonyfa ünnepén elmondható beszédet közöl, amelyhez nem látta szükségesnek a bibliai alapige fölvetését. Eötvös Ferenc mezőnyék-ládházai lelkész 1Móz. 50. 15—21. alapján a gyülekezetben építőleg alkalmazható népies nyelvű homiliát írt a megbocsátásról. Kiss Samu nagybarátfalui lelkész a harmadik zsoltár szerint háború idején használható beszédet tett közzé, előimádsággal el látva, míg Raffay Sándor budapesti lelkész adventi gondolatokat szolgáltat Lk 3. 4—6 szerint. Varga Dezső darányi lelkész Jer 22. 10—12 nyomán, orosz fogságban elhunyt emlékére szánt alkalmatosságból a legszomorúbb halálról elmélkedik, végül dr. Varga Zsigmond theologiai tanár 1Kor 1. 30 nyomán karácsonyi beszédet közöl Jézus Krisztusról, aki a mi bölcsességünk, igazságunk, szentségünk és váltáságunk.

Egyházi beszédek, II. kötet írta Lukácsy Imre dunavecsei református lelkész. (Kiadja Hoffmann és Kronowitz könyvnyomdája Debreczen, 1916. Nagy IV-rét alak, 225 oldal; ára füzve 4 kor. 50 fill., kötve 6 kor. 50 fill.) A háború határozottan fellendítette egyházi irodalmunkat; ennek rendjén egyházi beszéd irodalmunkat is. Am a gazdag piacon is méltán tarít igényt a kiemelésre s figyelmes, gondos tanulmányra a Lukácsy Imre új kötete. Örömmel látjuk öt egyházi közéletünkben, sőt az egyházkerületi kormányzás terén is forgalódnia; — s ugyanakkor jóleső érzéssel állapíthatjuk meg, hogy a közéleti szerep-

lét öt egyáltalán nem szakítja el a szószéki, elsősorban való papi szolgálattól; sőt az a precizitás, gondos alaposság, mely öt minden munkájában hiven jellemzi, — beszédei megalkotásában is tulajdona marad. — Beszédeit az Előszóban „egyházi beszéd alakjában nyújtott bibliamagyarázatoknak” nevezi; ez a módszer húszéves gyakorló papságának kifejezett és megtisztult eredménye. Ezeket találta szerző a legépítőbbnek. Vele ebben egyet értünk s ennél fogva jó lelkiismerettel tudjuk ajánlani az új kötetet. A mű Darányi Ignác dunamelléki egyházkerületi főgondnoknak van ajánlva. Az egyházi évkört felölelő 28 beszédet tartalmaz; közöttük néhány háborús és néhány alkalmi is van. A csinos kötet a kiadóknál szerzhető meg.

Pastor.

A Könyvűjság című hónapos kiadvány első egyes számában a szerkesztőségi és kiadói program után sz. L. ismerteti Endreffynek A háború theológiájáról írt értekezését, majd Sz. L. azt igyekszik körvonalozni, hogy milyen legyen egy jó evangéliumi kommentár? Az Ismertetések, Lapszemle, Új könyvek rovatai elég változatosak. A második szám másfél ivnyi terjedelemben áttekinő ismertetést nyújt a Luther-életrajzokról Lic. Fizély Ödön tollából; utána Sz. L. gyöngésséggel párosult tárgyilagosság hangján szól az úgynevezett *jubiláris újszövetség-fordításról*, azt mondván róla, hogy „javítani és esiszolni kell még sokat rajta. Második vagy harmadik kiadása azonban már meg fogja közelíthetni egy jó újszövetségi fordítás ideálját.” Amely munkának első kiadású mutatvány részletéről ez a nézet már is általános, azt a munkát okosabb abbahagyni. A téli vallásos estekre felolvasásokul ajánlja Kérész a Kapi Béla gyűjteményét, míg a Lapszemle és Új könyvek című rovatok korszerű repertoriumot nyújtanak. A könyvűjság előfizetési ára az évenként megjelenő tíz számért tíz korona.

Különfelek

1848—1916.

Mikor I. Ferenc József trónra lépett, egészen új volt az 1848:20. törvénycikk, mely a bevett vallásfelekezetek közti teljes és tökéletes egyenlőség nagy elvét állapította meg. Nagyszerű törvény, bár csak öt vallásfelekezetre vonatkozik s bár mellette szépen megfért, hogy a vegyes házasságból származó gyermekek mind a római katolikus egyházat növeljék. Nagyszerű törvény, hisz az egyenlőség folyományaképpen azt is rendeli, hogy a bevett vallásfelekezetek mindennemű szükségéi közálladalmi költségekből fedeztessenek, bár az 1848-adiki nagy kultuszminiszter ennek végrehajtását úgy gon-

dolta, hogy: „Ha én egy református papnak száz pengő forintot adok, épen eleget adok”.

Mikor I. Ferenc József örökre lehunyta a szemét, általános vallásszabadság van Magyarországon, viszonyosság a felekezetek között, bevéve a törvényhozó testületbe a két evangélikus egyház képviselője is, tisztos állami támogatás ezeknek az egyházaknak és az erősebb felekezetek túlkapásainak alkalmul szolgáló feladatok állami funkciójává vannak téve.

Ősi kollégiumunk kegyelete néhai I. Ferenc József királyunk iránt meghatározó és hű kifejezést nyert minden tekintetben. A folyó hó elsején délután tartott felsőoktatási tanácsülésen és a kollégiumi tanári-karok közös gyűlésén D. Lencz Géza kollégiumi igazgató mélyen átértzett és őszinte szavakkal tolmácsolta azt a fájdalmas veszteséget, amely az elhunyt király elhalálozása következtében hazánkat s nemzetünket érte. Indítványára a kollégium összes tagozatainak tanári testületei a legalkotmányosabb magyar király áldott emlékezetét jegyzőkönyveikben megörökítették. — Kiválóan impozáns és méltó módon nyilvánult meg a hálás kegyelet a folyó hó 5-én délután öt órai kezdettel tartott kollégiumi gyászünnepélyen. A fényesen kivilágított és délszaki növények keretében a boldogult király arcképével ékesített díszteremben megjelentek: dr. Baltazár Dezső püspök, gróf Degenfeld József egyházkerületi és kollégiumi főgondnok, Nyegován Viktor altábornagy, Okolicsányi Károly tábornok, Ebner ezredes, dr. Láng Nándor egyetemi rektor, az egyetemi karok dékánai és professzorai, Dóczi Imre középiskolai felügyelő, Wessprémy Zoltán ny. főispán, Pákozdy Sándor alispán, Szele György, Uray Sándor lelkészek, Nagy József pénzügyigazgató, Karai Sándor, Lóky Béla, Kardos Albert, dr. Veress István igazgatók és a középiskolai tanárok, Medgyaszay Miklós, Budaházy Jenő, Szabó Gusztáv a városi tisztviselők részéről, egyetemi, főgimnáziumi és tanítóképezdei ifjúság, főképpen pedig előkelő, intelligens hölgyközönség szép számmal. Az ünnepség a méltán hírneves kántus remekül zengő gyászenekével kezdődött. Az elhunyt nagy király emlékéhez méltó szép megnyitó beszédet D. Lencz Géza kollégiumi igazgató mondotta. Tárca rovatunkban közöljük. Ezután magas színvonalon álló, átgondolt, tartalomdús, hazafias és történelmileg híven tolmácsolt, remek emlékbeszédet tartott Pokoly József dr. egyetemi tanár, a felsőoktatási tanács tagja. Ezt az értékes beszédet szintén jelen számunkban tesszük közzé. A kántus gyönyörű záróéneke után a jelen voltak ünnepélyes és emelkedett hangulatban távoztak a kollégium aulájából.

A debreczeni református egyház folyó évi november 30-án, mint I. Ferenc József apostoli kirá-

lyunk temetése napján, délelőtt tizenegy órakor a nagytemplomban gyászsistentiszteletet tartott. A XC. zsoltár első versének felállólul, és a 221. dicséret ötödik versének közénkül elhangzása, majd a kollégiumi kántus szépen előadott gyászeneké után, Szele György lelképásztor bánatos szívből fakadó érzelmekekkel és az elhunyt nagy királyt megillető kegyelettel teljes imádságot mondott, mely a résztvevő rengeteg templomi gyülekezetre általában mély és megindító hatást gyakorolt. Ez az imádság jelen számunk elején olvasható. Záradékol énekelt ismét a kántus és a gyülekezet. — Ez után a gyászos templomi aktus után a presbiterium az egyház tanácstermében rendkívüli közgyűlést tartott, ahol Dicsőfi József lelkészelnök, a teljes számban egybegyűlt presbiterium előtt, a honfiai fájdalom és őszinte kegyelet tolmácsolása kapcsán indítványozta a boldogult nagy király áldott emlékezetének jegyzőkönyvi megörökítését. A közös helyesléssel fogadott indítvány alapján, a debreceni presbiterium, I. Ferenc József néhai apostoli királyunk emlékezetét, Dicsőfi József lelkészelnök szövegezése szerint megörökítette.

A debreczeni m. kir. tudományegyetem 1916. évi december hó 10-én, vasárnap, d. e. 11 órakor, a vármegyeház dísztermében Megdicsőült királyunknak, az egyetem alapítójának, I. Ferenc József Ő Császári és Apostoli Királyi Felségének emlékére egyetemi közgyűlés keretében gyászünnepélyt tart, melyre az egyetem rektora és tanácsa a testületeket, hatóságokat, ifjúságot és közönséget meghívta. — A gyászünnepély rendje ez: 1. Beethoven: Gyászinduló. Előadja: a cs. és kir. 75. gyalogezred zenekara. 2. Dr. Láng Nándor, e. i. rektor: I. Ferenc József emléke. 3. Rossini: Stabat mater. Előadja: a cs. és kir. 75. gyalogezred zenekara. 4. Dr. R. Kiss István, egyetemi ny. r. tanár: Magyarország I. Ferenc József alatt. 5. Chopin: Gyászinduló. Előadja: a cs. és kir. 75. gyalogezred zenekara.

Özvegy papnék nyugdíjának felemelése. A Református Szemle 40. számából vesszük át a következő igen örömdetes hírt: „Az országos lelkészi nyugdíj- és özvegyárvai gyámintézet végrehajtó-bizottsága a múlt héten tartott ülésében a megejtett matematikai számítások alapján megállapította, hogy az özvegy papnék nyugdíját a járulékok felemelése nélkül már az idén 840 koronára emelheti s ennek megfelelő arányban fokozhatja az árvák segélyezését is”.

Leibniz emlékezetére a Magyar Filozófiai Társaság november 15-én ünnepi ülést tartott, amelyen dr. Rácz Lajos sárospataki tanár jellemezte Leibniz egyéniségét és bölcsészeti rendszerének főbb vonásait. Elismeréssel üdvözöljük.

Az elhunyt király bebocsáttatása a kapucinusok sírboltjába. Egyszerűségében is megkapó módon folyt le Ferenc József királynak a kapucinusok sír-

boltjában való eltemetése. Ősrégi szokás szerint a főszertartásmester palcájával kopogtatott a sírbolt kapuján s beboesáttatást kért.

— Ki van itt? — kérdezte erre a pater guardian, anélkül, hogy a kaput kinyitotta volna.

Öfelsége a legkegyelmesebb császár és király, I. Ferencz József! — hangzott a felelet.

— Ignosco, nem ismerem.

— Ausztria császára és Magyarország apostoli királya!

— Ignosco, nem ismerem!

A főszertartásmester harniadszor is kopogtatott a kapun és ismét hangzik bentről:

— Ki akar bejönni?

— Egy bűnös ember, testvérünk, Ferenc József!

És a kapucinusok sírboltjának kapuja megnyílt, hogy a nagy uralkodó a legegyszerűbb földi halandok módjára elfoglalja végső pihenőjének csöndes helyét.

G—g.

Tanári székfoglaló. Dr. Varga Zsigmond lelkész-képzőintézeti tanár folyó hó 9-én délelőtt 10 órakor tartotta meg székfoglaló értekezését a kollégium dísztermében. Az ünnepély lefolyásáról jövő héten számolunk be.

Református katonák lapja c. alatt a P. E. I. L. 48. számában megszívlelendő cikket közöl dr. Molnár Jenő cs. és kir. tábortestvér, erős érvekkel mutatva rá arra, milyen nagy missziót teljesítené egyházunk szolgálatában a Református Katonák Lapja, ha t. i. ilyen volna. Felhívjuk az érdeklődőket ennek az eszmének anyagi és erkölcsi támogatására.

Kapi Béla dunántúli evangélikus püspök beiktatása Szombathelyen lesz folyó hó 14-én délelőtt.

Kitüntetés. Kálmán Gyula külsősomogyi esperes, érdemdús szolgálatának elismeréséül a Ferenc József-rend lovagkeresztjével való kitüntetésben részesült. Ad multos annos!

Új egyházmegyei gondnok. A drégelypalánki egyházmegye Konkoly Thege Sándor udvari tanácsost választotta meg gondnokául. Szívvel üdvözljük.

Lelkészbeiktatás. A bátyúi egyház november hó 26-án iktatta be hivatalába új lelkészét, Molnár Ferencet, aki előzőleg a kenézli gyülekezetnek volt lelképásztora. Őszintén köszöntjük.

Hírek Háromszékről címmel a Reform. Szemle Serester Tamás bodolai lelkész tollából rövid, de borzalmas sorokat közöl az oláh hordáknak Háromszékben véghezvitt rablásairól, pusztításairól és gyilkolásairól.

A debreczeni római katolikus hadiárvház december hó folyamán húsz árvával a Péterfia-utcai 72. szám alatt meg fog nyílni. Az árvák részben ingyenes, részben kedvezményes, részben pedig egész fizetéses helyre vétetnek föl; a teljes díj havonta 50 korona.

Református lelkészek drágasági pótléka. Az egyetemes közalap végrehajtó-bizottsága javaslatot tesz a konventnek a református lelkészek háborús segélye tárgyában. A javaslat szerint az egyes egyházkerületek számba veszik, hogy hány lelkész és milyen mértékben szorul reá a háborús segélyezésre s ezek részére 400—500 K kamatmentes előleget folyósít a konvent a közalap által rendelkezésére bocsátott összegből az egyes egyházkerületi elnökségek kezéhez.

Kántus-ünnepély volt Jámbor Ferenc emlékére folyó hó 3-án. Dr. Kun Béla felügyelő-tanár gondolatokban gazdag megnyitója mellett Kacsó János, Balázs Győző és Szaplóczay Bertalan esküdfelügyelők triója emelkedett ki. Szépen sikerültek a többi énekszámok is, mint szintén László Albert 4. th. komoly és Sárközi István 3. th. vígszavalata.

Kérelem. A harmadik háborús karácsony küszöbén ismét kopogtatok a jó szívek ajtaján azoknak a mi érettünk sebeket hordozó hőseinknek érdekében, akikre a szeretetnek nagy ünnepe idegen föld rideg kórházaiban köszönt. Ők a legárvábbak, mert sok közülök magános körtermében még magyar szót sem hall. Az áldozatkészségnek szinte túlságosan igénybevétele dacára talán akadnak nemes lelkek, akiknek szeretetéből, adományából ide is jut. Minden pénz- és természetbeli ajándékot hálásan fogadok és nyilvánosan nyugtázok. E. Szabó Dezső, református tábortestvér, Graz, V., Elisabetiner-Gasse 40.

Szíves értesítés. Azokat, akik bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre való imádságos könyvem megjelenése iránt előszóval vagy írásban szíveskedtek nálam kérdezősködni, ez úton van szerencsém értesíteni, hogy: a több oldalról felmerülő nehézségek leküzdésével majd csak sikerül már a jövő év elején megjelentetni a kötetet, amelyben mintegy 43—44 hétre való imádság fog lenni, valamennyi bibliai locus-sal. A nagybecsű érdeklődést s előjelentkezéseket melegen köszönve, vagyok Nagyrábén. 1916 december hó 1. *F. Varga Lajos.*

Egyházak segélyezése a magyar református segélyegylettől. Az őszi egyházkerületi közgyűlés a református segélyegyleti választmány javaslata alapján az 1916. évre a következő egyházaknak nyújtott segélyt, ú. m.: az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyéből: Nyirábrány, Nyiracsád, Nyirmártonfalva 100—100 K, Polgár 150 K, összesen 450 K; a beregi egyházmegyéből: Balázsér, Beregsurány, Bulcsú, Márokpapi, Mezőgece 100—100 K, Bilke 200 K, összesen 700 K; a békéscsaba egyházmegyéből: Lugos, Temesvár 200—200 K, Orosháza, Resiczabánya 150—150 K, Pancsova 186, összesen 886 K; a bihari egyházmegyéből: Berettyószentmárton, Nagykakucs, Pelbárhida, Pusztajlak, Fugyivásárhely, ugyanaz a hegyen lakók gondozásáért, Nagyszántó, Rév, Várdles 100—100 K, Hegyközpályi 150 K, összesen

1050 K; a debreczeni egyházmegyéből: Alsójózsa és Felsőjózsa 150—150 K, összesen 300 K; az érmelléki egyházmegyéből: Érköbölkút 114 K, Magyarkecz, Csokaly 100—100 K, Szentjobb 150 K, összesen 464 K; a felsőszabolcsi egyházmegyéből Kékese, Nyirkarász, Nyírlövő, Révaranyos 100—100 K, összesen 400 K; a hevesnagykunsági egyházmegyéből: Rákóczifalva, Bucsatelep 100—100 K, összesen 200 K; a középszabolcsi egyházmegyéből: Balkány 300 K, Geszteréd 200 K, Nyiribrony, Nyirjákó, Nyirmihálydi, Sényő 100—100 K, összesen 900 K; a máramaros-ugocsai egyházmegyéből: Dolha, Gödényháza, Királyháza, Kishábony, Nagytarna, Nevetlenfalva, Tekeháza, Tiszapéterfalva, Tiszaújfalva, Tiszaújhely 100—100 K, összesen 1000 K; a nagybányai egyházmegyéből: Batiz, Tisztaberek, Alsófernezely, Avasfelsőfalva, Szatmárpálfalva, Kapnikbánya, Kakszentmárton 100—100 K, összesen 700 K; a nagykárolyi egyházmegyéből: Jármi, Papos, Csomaköz, Bere, Ópályi, Krasznaszentmiklós, Kaplony, Olcsvaapáti 100—100 K, összesen 800 K; a nagyszalontai egyházmegyéből: Csermő 100 K, Szinte 150 K, Radnalippa 200 K, Magyaréske 100 K, Belényes 200 K, ugyanaz Vaskóh gondozásáért 100 K, Magyarremete 100 K, Kisháza—Széplak 100 K, összesen 1050 K; a szatmári egyházmegyéből: Csengerújfalva, Darnó, Jánk, Kisszekerés, Komlódtótfalu, Mánd, Nemesborzova, Sonkád, Szamosdara, Ura 100—100 K, összesen 1000 K. — Felkérem a kezeléssel egyházmegyeileg megbízott pénztárnok urakat, hogy a hivatalos nyugtákat az egyháztól összegyűjteni és egy összegben való kifizetés végett még ennek az évnek a folyamán az egyházkerületi pénztárhoz beküldeni méltóztassanak. Debreczen, 1916 december 7. Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnok.

Tartalom: Szele Gy., I. Ferenc József Ófelsége temetésekor. — Tárca: D. Lencz G., I. Ferenc József királyunk emlékeztetere tartott kollégiumi gyász-ünnepélyünket megnyitó beszéd. — Dr. Pokoly J., I. Ferenc József emlékezete. — Egyház: Egyházkerületünk őszi közgyűlése. — Irodalmi szemle. — Külföldiek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 50. szám.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérnemű, úri-divat és szabó üzlet. Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kelen-gyékert mérték után.

Épen most jelent meg

és azonnal megküldhetők

LUKÁCSY IMRE

Egyházi beszédek II. kötete.

Az előkelő író eme munkája páratlan fogadtatásban részesült. A tartalom oly gazdag és változatos, hogy áttekintése után bárki megállapíthatja azt, hogy Lukácsy Imre ezúttal is művei színe-javát nyújtja. 225 oldal.

Ára füzve K 4-50. Kötve K 6-50.

KÁJEL ISTVÁN

HÁBORUS ADVENTÜNK.

Adventi imák minden napra. Hézag-pótló és szükségét képező.

Ára füzve K 1-50. Kötve K 2-50.

Kapható kiadóknál

Hoffmann és Kronovitz

könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala

Debreczen, Ferenc József-ut 49. szám alatt.

UJDONSÁG!

Hol van megírva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához. Bibliai egyezményes szövegtár. Többek közreműködésével

készítette: Dohányos János.

Ára: 3 korona 80 fillér.

A Mester jelleme!

Vezérfonal bibliai tanulmányozó körök és magánosok számára.

Irta: Fosdick E. H. Fordította: Ifj. Victor J. Második kiadás. — Ára 2 kor. 50 fillér.

Kaphatók:

Kókai Lajos könyvkereskedőnél

Budapest, IV., Kamermayer Károly-utca 3. sz.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni, portó 30 fillér.

mellett a lapjában való közzététel végett közvetlenül hozzá a keb. Hivatalos Közlöny szerkesztőségének tudomására s egyidejűleg az adatok közlése mellett tegyen hozzám is jelelést, külön megemlítve, hogy a bizonyítvány másodlat kiállításáról a keb. Hivatalos Közlöny szerkesztőségét is már egyidejűleg értesítette.

Budapest, 1916 november hó 10-én.

A miniszter rendeletéből:

Neményi,

miniszteri tanácsos.

Pályázat.

A nagyszalontai egyházmegyébe kebeleztetett *varasfenesi* református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet egy, lemondás folytán megüresedett tanítónői állásra, melynek javadalma 48 korona, tüzfavaltság az egyház pénztárából két szobás lakás konyhával és a törvényes államszegély. Pályázatok a református lelkészi hivatalnak küldendők december 22-ig. Posta és vasut helyben.

Varasfenes, 1916 december 4-én.

Polgár Gyula

iskolaszéki elnök.

1-2

Pályázati hirdetmény.

A kisujszállási református egyház egy fiúiskolai tanítói állásra pályázatot hirdet. Az állás javadalma az 1913. évi XVI. t.-c. szerinti tanítói fizetés. Megválasztandó tanító kötelessége ez évben a II. fiúosztály s a következő években az iskolaszék által esetről-esetre kijelölendő fiúosztály vagy osztályok tanítása. A szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények folyó 1916. évi december hó 23-ig alulírt iskolaszéki elnökhöz adandók be.

Kisujszállás, 1916 november 26.

Nagy István,

református lelkész.

iskolaszéki elnök.

2-2.

Pályázati hirdetés.

A tiszadada református egyház a II. számú tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 1. az egyháztól 100 korona, 2. lakás kerttel, 3. államszegély. Kötelesség: a presbiterium által kijelölt osztályok (ez idő szerint az I., II. vegyes osztály) vezetése s egyházi dolgokban segédkezés. Pályázhatnak okleveles férfi és nőtanítók dec. 21-ig. Állás 1917 január 1-én elfoglalandó. Pályázatok református lelkészi hivatal Tiszadada küldendők.